

Op reis met de Klipfontein

OP REIS MET DE KLIPFONTEIN

Verhalen van een
scheepsarts 1946–1948

Mirjam de Meijer

NOORDBOEK

© 2024 Mirjam de Meijer | uitgeverij Noordboek

Ontwerp omslag: Mijke Wondergem

Ontwerp binnenwerk: Elgraphic

ISBN 978 94 6471 183 7

NUR 680 | 402

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

Inhoud

Voorwoord	9
Eerste reis Klipfontein september – november 1946	13
Amsterdam – Port Said – Batavia – Priok – Port Swettenham – Poeloe Buroem – Borneo – Soerabaja – Belawan Deli – Medan – Sabang – Ceylon	
Tweede reis Klipfontein januari – juli 1947	30
Amsterdam – Barcelona – Marseille – Genua – Santa Cruz de Tenerife – Kaapstad – Port Elizabeth – East London – Durban – Lourenço Marquez – Beira – Freetown – Kaapstad – Dar es Salaam – Mombasa – Suez – Zanzibar – Tanga – Port Said – East London – Mozambique – Rotterdam	
Reis Motorschip Bonaire augustus – oktober 1947	161
Amsterdam – Funchal Madeira – Demerara -Paramaribo – Willemstad Curaçao – Tuikbaai – Amsterdam	
Reis Motorschip Maaskerk december 1947 – mei 1948	174
Amsterdam – Dover – Dakar – Accra – Las Palmas – Manokka – Lagos – Monrovia – Calabar – Port Harcourt Nigeria – Le Havre – Amsterdam	
Noten	187
Illustratieverantwoording	190

De Klipfontein

Scheepsarts Toine de Meijer

Voorwoord

In 1946 monsterde Toine de Meijer, mijn vader, aan als scheepsarts op de *Klipfontein*, een vrachtschip met passagiersaccommodatie. De eerste reis was naar Nederlands-Indië, waar ze onder andere militairen naartoe brachten en repatrianten ophaalden. Op de volgende beschreven reizen voer hij tot 1948 met de *Klipfontein*, de *Bonaire* en de *Maaskerk* langs de kusten van Afrika en ten slotte naar West-Indië.

Bijna dagelijks schreef hij lange brieven over zijn belevenissen aan zijn ouders. Over de route en de plaatsen die hij bezocht, het leven aan boord en over de mensen die hij ontmoette. Over het vrachtvervoer, dat er totaal anders uitzag dan nu. Alle vracht, variërend van auto's, beesten en bauxiet, werd nog met de hand gelost. Door het lange verblijf in de haven was er gelegenheid om uitstapjes te maken aan wal. Hij vertelt over zijn zwerftochten door kustplaatsen als Genua, Batavia, Port Said en Port Elizabeth met scherpe observaties over de mensen en het straatleven. Ook de natuur komt uitgebreid aan bod tijdens tochten door het binnenland van Sabang, Zuid-Afrika en Suriname.

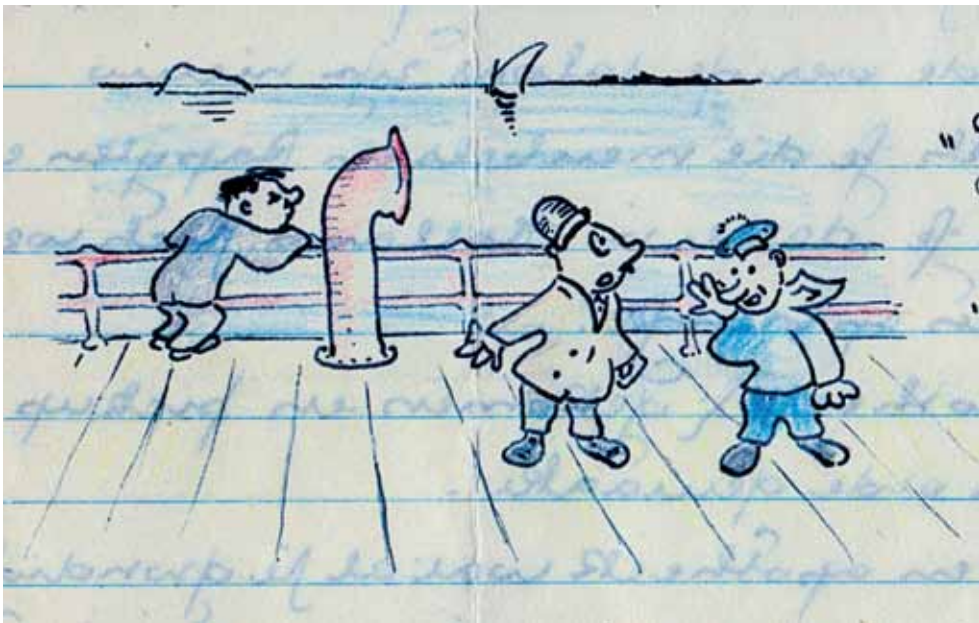
De toenmalige politieke en economische omstandigheden spelen ook een rol. In Nederlands-Indië gaan de matrozen op de vuist met de Engelse jongens en in Marseille liggen ze stil omdat de havenarbeiders staken vanwege 'besmette' goederen vanuit Spanje vanwege Franco. Er is gebrek aan personeel om te laden en te lossen en daarom haalt de maatschappij trucs uit om Scheveningse vissers te paaien, die vervolgens halverwege tot de ontdekking komen dat ze niet naar huis kunnen.

Toine was een humoristische en vaak vileine observator van de mensen aan boord. De welgestelde elite met wie hij dineerde aan de officierstafels, de bemanning, de dekpassagiers met hun levende have, de mensen aan de wal: ze komen tot leven in zijn beschrijvingen. Hij

schreef niet alleen, maar maakte ook tekeningen met kleurpotloden van de havens, riksjas, haaien en zelfs van de urinoirs in Genua.

Tijdens zijn eerste reis met de *Klipfontein* ontsproot ook de liefde tussen hem en mijn moeder, Steventje Ligtelijn, die evenals hij – beu van de oorlogsjaren – op avontuur wilde door te gaan varen als *nurse* op de *Klipfontein*. Ze trouwden in 1948 en uiteindelijk besloot Toine zijn varende bestaan op te geven en huisarts aan wal te worden. De laatste reisbrieven werden steeds beknopter, want hij besteedde inmiddels meer tijd aan het schrijven van liefdesbrieven aan zijn toekomstige echtgenote. Die mocht na de gezamenlijke *Klipfontein*reis niet meer meevaren, want een dergelijke relatie aan boord was niet toegestaan.

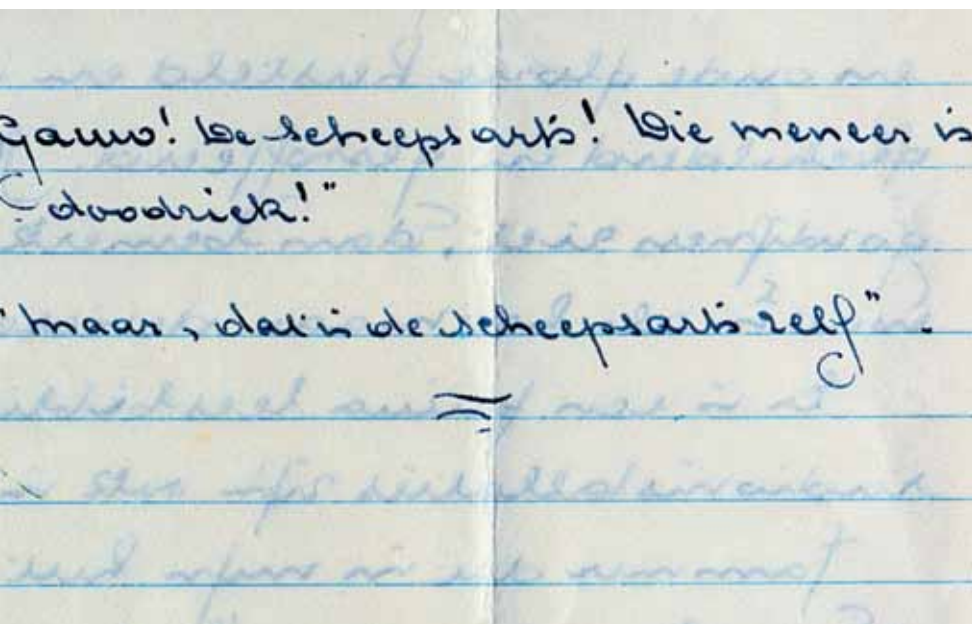
Toen ik als oudste dochter, na de dood van mijn moeder, de brieven kreeg, heb ik ze niet alleen voor mijn broer en zussen uitgetypt, maar ze ook aan goede vrienden laten lezen en aan een uitgever. Uiteindelijk leidden de reacties ertoe dat ik besloot er een boek van te maken. De brieven geven een boeiende en vermakelijke inkijk in een wereld die niet meer bestaat en nooit meer terugkomt. De koloniale wereld waar-

in Europa nog volop aanwezig was, de grote verschillen tussen de westerse passagiers en de inheemse bevolking, het ontbreken van groot-schalig toerisme en de nog ongerepte natuurgebieden.

Al met al een reisverhaal dat ook voor anderen een interessant tijdsbeeld geeft, met als rode draad het reilen en zeilen van een scheepsarts.

De brieven in dit boek zijn een letterlijke weergave van de destijds geschreven teksten. Fouten en inconsequentie in spelling zijn hierbij intact gelaten. Bijzondere dank aan Harry van der Werff voor het bewerken van de tekeningen en de foto's. Zonder hem had ik de kopij nooit kunnen aanleveren.

EERSTE KLAS ENTREE EN TRAPPENHUIS (Ontwerp Pander)

MUZIEKSALON (Ontwerp Roca)

EERSTE KLAS VESTIBULE OP PROMENADEDEK (Ontwerp Pander)

EERSTE KLAS HUT

EERSTE KLAS EETSALON (Ontwerp Pander)

ROOKZAAL, BAR (Ontwerp Allen)

Eerste reis Klipfontein¹

10 SEPTEMBER 1946

Beste ouders,

Nog geen week zit ik nu op zee, maar het lijkt me al zo ver weg, die morgen dat ik moeder en Ghislaine² naar de trein bracht. Ik ga er geen reisverslag van maken, anders heb ik over 3 maanden niets meer te vertellen, maar ik geniet met volle teugen, zelfs toen ik zeeziek was in het Kanaal had ik er geen spijt van dat ik gemonsterd had; wel vond ik het jammer van de vette runderlap, die zo voortijdig het daglicht weer zag. Op de vaste crew en een handjevol militairen na hing toen alles over de reling of boven de WC. Kolonel en Jan Soldaat stonden heel broederlijk naast elkaar te spugen en de kameraadschappelijke sfeer is er vast niet op achteruitgegaan.

De Golf van Biskaje was erg vriendelijk; een klein beetje rollen, maar dat went direct en is niet half zo erg als het stampen en het lichte stormpje dat we in het Kanaal hadden.

Het is anders een vastliggend schip als ik het vergelijk met de andere schepen van ongeveer dezelfde grootte, die we onderweg passeerden en we lopen nu constant $17\frac{1}{2}$ à $17\frac{3}{4}$ mijl (bij de proefvaart haalde het 21, maar die laatste mijlen kosten teveel extra brandstof).

Doordat het schip al die oorlogsjaren, en ook nu nog, alleen maar troepen en evacués heeft vervoerd en daarvoor meer speciaal is omgebouwd, is er natuurlijk wel enige luxe verloren gegaan, zoals de waranda en het zwembad, maar voor $\frac{3}{4}$ is de passagiersaccommodatie gespaard gebleven: de eetzaal, de salon met heerlijke fauteuils en grote banken in de uitgebouwde zitjes op de hoeken, een pracht vleugelpiano, pick-up etc. Verder het lees-schrijfzaaltje, de rook-kaartsalon in rood leer + bar met krukjes en aparte kaarthoekjes – het is werkelijk prachtig en ondanks het vele volk nooit overdruk bezet.